

THE WRITER AND HIS ROLE. A ROMANIAN VISION FROM THE PAST

Fănel Teodorașcu
Lecturer, PhD, “Danubius” University of Galați

Abstract: The place which the writer has or should have in the community he belongs to is an everlasting theme. In our study, we will deal with what was specifically written in the old Romanian newspapers and magazines about the writer, about his role, but also about the art of writing. For this reason, we will use 12 articles, which were published, between 1921 and 1976, in newspapers like Universul literar, Gândirea, Scânteia, etc. Our research has as a starting point the idea, still trusted by some Romanians, that writing is an easy job.

Keywords: history of the press, journalism, literature, poetry, newspapers.

1. Scrisul, o meserie ușoară

Într-o *cronică dramatică* publicată în 1925, în ziarul *Cuvântul*, Pamfil Șeicaru arăta că nu e suficient să vezi multe piese de teatru, pentru a fi în stare să faci și tu una¹. În ciuda acestui fapt, nu sunt puțini cei care, după ce au citit un roman, o poezie sau un articol de ziar, se gândesc că, dacă ar vrea, s-ar putea apuca oricând de scris. Această idee este dezbătută și într-un articol² publicat, în octombrie 1944, în *Universul literar*. Textul la care facem referire are ca punct de plecare afirmațiile făcute de un inginer, un apropiat de-al autorului citat, în privința pregătirii profesionale pe care o persoană trebuie să o aibă pentru a putea deveni scriitor. Ideea susținută de acest inginer e aceea că *scrisul este cea mai ușoară dintre toate meseriile*. Pentru a deveni *autor cunoscut*, spune același inginer, nu e nevoie de mai mult de *24 de ore*. Alți meseriași însă, subliniază prietenul autorului citat, au de trecut prin multe probe, până să-și câștige dreptul de a-și profesa meseria: „Am asistat cândva la un examen de lucrător frizer. Credeam că nu există nimic mai simplu ca arta de a da cu briciul. Ei bine, am rămas uluit de câte probe i se cereau tânărului «Figaro», câte feluri de tunsori estetice pentru diferite capete, cunoștințe tehnice și de igienă”³. Inginerul din textul urmărit de noi e convins că unui scriitor, pentru a avea o carieră de succes, nu-i trebuie nimic altceva în afară de *tupeu*: „Iată, de exemplu, acest articolaș de gazetă: îți vine să urlî când îl citești. Băieții aceștia grăbiți, cultivați din «Larousse», scriu cum se nimerește, fără a se mai gândi la noi, cititorii. Știu ce ai să-mi răspunzi, [că] acestea sunt efemeride, articolașe ce trăiesc o zi, însăilate în câteva minute într-un colț de redacție, pe când operele literare se înfățișează altfel. Așa ar trebui să fie, însă, realitatea este alta”⁴.

Autorul textului ce se află în atenția noastră este cel care își asumă rolul de apărător al meseriei de scriitor. În opinia lui, cei care se dăruiesc artei devin niște blestemați. *Meseria scrisului*, arată același autor, *nu e deloc ușoară*, iar motivul e acela că *arta nu e o meserie, ci o neîntreruptă osândă și jertfă*: „Sunt atâtea piedici de înfrânt până când reușești să încheși în tiparul strâmt al slovei o parte din aurul ce-l simți clocotind în tine, încât te-ai lipsi bucuros de o astfel de trudă care nu-ți aduce mai niciodată satisfacții materiale. În ochii unui adevărat creator vei citi întotdeauna deznădejdea de a nu putea da întreaga măsură a talentului. Numai

¹ Fănel Teodorașcu, *Pamfil Șeicaru*, București, Ars Docendi, 2014, p. 173.

² I. Valerian, „Scrisul, o meserie ușoară”, în *Universul literar*, anul LIII, nr. 30, 30 octombrie 1944, pp. 1-2.

³ *Ibidem*, p. 1.

⁴ *Ibidem*, p. 1.

diletanții sunt mereu satisfăcuți de realizările lor”⁵. Chiar dacă *scrisul* îi aduce multă nefericire, scriitorul nu se va gândi niciodată să-și schimbe *meseria*. Explicația e aceea că, „în căutarea lui continuă, scriitorul, ca orice artist, află și el un grăunte de dumnezeire prin vâltoarea norilor și, pesemne, bucuria asta este atât de înaltă, încât uită celelalte satisfacții, pentru întreaga viață și chiar pentru o mie de vieți”⁶.

La finele lui 1924, în *Universul literar* erau publicate articolele „Arta scrisului”, „Naționalitatea artistului-creator” și „Scriitorul”. Primul articol asupra căruia ne vom opri este cel intitulat „Arta scrisului”. În prima parte a textului său, autorul le explică cititorilor ce reprezintă *arta scrisului*: „Mulți cred că-i ușor să scrii, adică să compui o poezie, un articol sau să alcătuiști un studiu. Arta scrisului e arta de a manifesta gândirea și de a înșira ideile prin litere, semne mici convenționale. Prin arta scrisului se propagă ideile, curentele și se conservă tezaurul gândirii și al sentimentelor omenești”⁷. *Arta scrisului* este, spune același autor, un *dar* pe care *natura* l-a făcut omului: „Scriind, oamenii își disciplinează gândurile, își domină sentimentele și-și fac educația spiritului, dându-i continuitate și persistență. Oricât ne-am strădui să facem un calcul, să memorizăm o convorbire sau un sfat, nu reușim dacă acestea nu le scriem și nu le vedem înșirate și expuse în litere pe hârtie sau pe altceva”⁸. După ce a arătat ce este *arta scrisului*, autorul citat precizează ce fel de oameni pot deveni scriitori.

Așadar, scriitor poate fi doar acel om care, pe lângă faptul că poate să *cugete mult și bine*, știe și cum să *exprime în fraze frumoase ceea ce simte și ceea ce gândește*: „Numai foarte puțini oameni culți, după multă experiență și exercițiu, ajung să-și poată exprima și fixa frumos și definitiv în forma scrisului tot ce-i preocupă. Cei ce știu să scrie sunt rari și ei au o valoare morală și un capital de cunoștințe mai mare decât ceilalți, deși se poate să nu fie apreciați cum trebuie pentru superioritatea lor intelectuală”⁹. Scriitorii se deosebesc între ei, se arată în aceeași sursă, prin felul lor de a scrie: „Unii au viziunea plastică, adică sunt epici, alții au sensibilitatea intensă și profundă, adică sunt lirici. Unii au simțul culorii, al perspectivei și al minuțiozității, alții sunt lirici și simetrici. Unii sunt frivoli, comici și glumeți, iar alții serioși și pesimiști. Unii sunt viguroși, alții superficiali”¹⁰. Toți scriitorii sunt însă la fel de importanți, se mai arată în textul urmărit de noi, iar munca lor îi ajută pe ceilalți oameni să *înțeleagă mai bine natura și viața*. Din acest motiv, orice progres din *știință și artă* are drept cauză *scrisul*. Unii oameni, deși sunt geniali, pentru că nu știu să scrie, nu sunt folositori comunităților din care fac parte, iar acestea îi dau uitării. *Scrisul este oglinda sufletului*, pentru că nimic nu arată mai bine ca el ceea ce un om *este* sau *poate*. Omul este judecat după *vorbă, faptă* sau *scris*. Din acest motiv, probabil, *marii generali, oamenii politici însemnați și inventatorii geniali* au fost și *mari scriitori*: „Scrisul tipărit a fost în toate timpurile mirajul spre care au fost atrași toți cei ce au avut veleități de glorie postumă. Prin arta scrisului te consolezi, redai cum te pricepi mai bine și mai frumos ceea ce te doare sau te bucură și ceea ce crezi că-i bine și util pentru cei care te citesc”¹¹. *Tăria morală a unei națiuni*, subliniază autorul citat, se află în strânsă legătură cu modul în care acea națiune *știe să-i respecte pe scriitori*. În țările civilizate, oamenii „au respect deosebit pentru scrisul bun și pentru toate operele de artă”¹².

⁵ *Ibidem*, p. 2.

⁶ *Ibidem*, p. 2.

⁷ G.T. Niculescu-Varone, „Arta scrisului”, în *Universul literar*, anul XL, nr. 46, 16 noiembrie 1924, p. 2.

⁸ *Ibidem*, p. 2.

⁹ *Ibidem*, p. 2.

¹⁰ *Ibidem*, p. 2.

¹¹ *Ibidem*, p. 2.

¹² *Ibidem*, p. 2.

Diferențele dintre *adevăratul scriitor*, cel care *are o menire de apostol*, și ceilalți scriitori sunt evidențiate în articolul¹³ „Scriitorul”¹⁴. Așadar, *adevăratul scriitor*, pentru a fi folositor comunității sale, spune *numai adevărul* și e mereu *în serviciul binelui și al frumosului*. Dacă vrea să fie *adevărat*, scriitorul trebuie să *lovească în cei ticăloși și să-i laude „pe eroi și pe cei virtuoși, pentru că arta e podoaba și răsplata celor bune”*¹⁵. Scriitorul este, se arată în articolul citat, *un muncitor intelectual*. El e „un artist care creează opere, pentru a folosi altora și a lămurii pe alții”¹⁶. Meseria lui, care se învață greu și e prost răsplătită, *are un caracter sacerdotal și util*. Scriitorul, mai mult ca ceilalți oameni, este *intuitiv*, e dotat cu *simțul curiozității* și iubește *adevărul, binele și frumosul*. Scriitorul „e oglinda unei societăți”, iar „opera lui reflectă sentimentul public și tăria lui sau slăbiciunea unui popor la un anumit moment al istoriei sale”¹⁷. *Scriitorul* joacă un rol major în societate. El „creează conștiința națională și marile aspirații ale omenirii spre civilizație și progres”¹⁸. Munca lui este mai importantă decât cea a *oamenilor politici*, pentru că aceștia *nu fac decât să legifereze ceea ce el a creat*: „La noi, scriitorii au contribuit la propășirea culturală a poporului român, la crearea unității sale sufletești și la întregirea neamului nostru, care cuprinde azi în granițele sale etnice aproape 18 milioane de locuitori. Scriitorii noștri de seamă, din trecut și prezent, au fost făuritorii ideii de întregire a neamului românesc”¹⁹. În același text, se mai arată și că *românii, pentru a realiza și desăvârși consolidarea lor națională, au nevoie de scriitori mulți și buni*²⁰.

Articolul „Naționalitatea artistului-creator”²¹ aduce în atenția cititorilor faptul că *artiștii*, din rândul cărora fac parte și scriitorii, *nu au naționalitate*. Motivul e acela că artiștii descriu în operele lor „sentimente omenești, impresii generale, pasiuni, caractere, vicii sau virtuți, care sunt specifice tuturor raselor”²². Autorul acestui articol aduce lămuriri în acest sens: „Poetul, scriitorul, compozitorul muzical sau artistul în genere este rezultanta aspirațiilor, a durerilor [și] a bucuriilor unui popor. Creația intrinsecă, arta în sine, e obiectivă, universală și fără naționalitate, dar, prin realizare expresivă, se poate, câteodată, preciza caracterul național. Din preocupările estetice, din lupta lui sufletească și din aspirațiile culturale și naționale ce le manifestă, recunoști națiunea fiecărui artist-creator”²³. Valoarea artistului crește pe măsură ce el „se depărtează de caracteristicile și aspirațiile țării sale”²⁴. Asta nu înseamnă însă că artistul (scriitorul) trebuie să evite *subiectele cu caracter național*, ci că trebuie să le dea acestora sensuri pe care să le înțeleagă *toate popoarele*²⁵.

2. Rostul scriitorului

Într-un articol publicat, în decembrie 1924, în *Țara noastră*, Octavian Goga vorbește despre *rostul scriitorului*²⁶. În textul său, despre care spune că înfățișează *concepția programatică a tagmei scriitorilor români*, Octavian Goga încearcă să lămurească poate cea mai importantă *problemă* referitoare la însemnătatea muncii scriitorului: „Ce este scriitorul în

¹³ Referiri la acest articol au fost făcute și în Fănel Teodorașcu, *Arta gazetărească. Trei ipostaze*, Galați, Zigotto, 2014.

¹⁴ G. Niculescu-Varone, „Scriitorul”, în *Universul literar*, anul XL, nr. 50, 14 decembrie 1924, p. 2.

¹⁵ *Ibidem*, p. 2.

¹⁶ *Ibidem*, p. 2.

¹⁷ *Ibidem*, p. 2.

¹⁸ *Ibidem*, p. 2.

¹⁹ *Ibidem*, p. 2.

²⁰ *Ibidem*, p. 2.

²¹ *Idem*, „Naționalitatea artistului-creator”, în *Universul literar*, anul XL, nr. 43, 26 octombrie 1924, p. 2.

²² *Ibidem*, p. 2.

²³ *Ibidem*, p. 2.

²⁴ *Ibidem*, p. 2.

²⁵ *Ibidem*, p. 2.

²⁶ Octavian Goga, „Rostul scriitorilor. Din conferința rostită la Teatrul Național din Cluj”, în *Țara Noastră*, anul V, nr. 49, 7 decembrie 1924, p. 1553.

societatea românească, în fierberea actuală, cărei misiuni răspunde el, și ce trebuie să însemne scrisul lui în această epocă de răsturnare și de prefacere a valorilor?”²⁷ *Misiunea* atribuită scriitorului trebuie să fie stabilită, spune același autor, ținându-se cont de situația politică în care se află țara. Epoca în care a apărut articolul lui Octavian Goga e cea care le-a adus românilor Marea Unire. Din acest motiv, autorul citat subliniază în textul său importanța rolului pe care *scriitorul* îl avea în cadrul eforturilor naționale de consolidare a României Mari:

„În aceste împrejurări, domnilor, literatura trebuie să reintre în rolul ei istoric, în rolul ei de apostolat. Societatea, în zilele ei de creștere, statul proaspăt în epoca lui de copilărie, când totul e fragil și totul fierbe încă, are nevoie de un asemenea rol. Literatura apare și astăzi ca izvorul de căpătenie al ideii naționale. Focuri aprinse pe culmi, gânditorii unui popor în prefacere sunt tot atâtea puncte de orientare. Din scrisul lor se desface și circulă în fibrele organismului fluidul nervos, puterea de viață. Scriitorii, ca și odinioară, sunt și rămân păstrătorii cei mai de seamă ai misterului nostru de existență. În marele laborator de energii producătoare ei vin mai de departe, ei se coboară mai adânc în sufletul unui neam. Celelalte ramuri de muncitori se pun de acord cu oportunitatea, artistul cu veșnicia. Opera de artă, domnilor, cuprinde în sine deodată trecut, prezent și viitor, ca orice creațiune din natură, ea e suprema rațiune de a fi a oricărui popor”²⁸.

Scriitorul are, mai spune Octavian Goga, „și un rol militant, o postură de luptător și de cetățean”. În România acelei epoci, nu se putea aplica ceea ce se întâmpla în Occident, unde „o civilizație veche și o viață de stat bine statornicită au izolat pe artist în turnul de ivoriu, unde, ca un fin cizelator, departe de clamoarea vulgului, își sculptează visul lui strălucitor”²⁹. Această situație își avea explicația în faptul că România trecea printr-o etapă prin care țări ca Franța sau Germania au trecut *cu cel puțin un veac și jumătate* mai devreme. Așadar, „sufletul agitat și impresionabil” al României Mari avea nevoie, „ca să poată trăi și [ca] să nu se împiedice în cale”, de „o hrană de toate zilele”, iar *hrana* despre care vorbește Goga putea fi dată doar de *scrisul cotidian*, „care se risipește prin toate colțurile ca o mană binefăcătoare ori ca o otravă primejdioasă”³⁰. Scopul presei românești era diferit de cel al presei occidentale, pentru că în Occident presa doar *înregistra opinia publică*, pe când în România *trebuia să o creeze*³¹.

Într-un alt articol din *Țara noastră*, Constanța Hodoș împărțea scriitorii români în două categorii³². Prima categorie era cea a *talentaților* și a *mediocrilor*, iar cea de-a doua categorie era formată din *norocoși* și *nenorocoși*. Existența celor două categorii era justificată de faptul că, la scriitori, *norocul* nu ar fi legat de *talent* și de *hărnicie*, ci de *hazard*. Așadar, *întâmplarea* ar fi cea care a făcut ca, la români, *cei mai geniali scriitori* să fie, în cele mai multe cazuri, *săraci* și fără *noroc*. Deși lucrurile pot părea că sunt lămurite încă din acest punct, autoarea citată își continuă textul cu dorința de a arăta cititorului motivul pentru care *aleșii dintre aleși* sunt *persecutați* de *noroc*. Cheia acestei situații ar fi *firea scriitorului*, care poate însemna pentru unii o *taină fără dezlegare*:

„Pentru ce scrie el? Ce impuls misterios e răscolirea aceea de expansiune comunicativă a sufletului, răcoritoare și sfâșietor de dureroasă uneori? Pentru ce simte el necesitatea de a-și împărtăși gândul și simțirea sa cu lumea toată? Categoria *norocoșilor* urmărește, fără îndoială, *celebritatea*. Pe aceia îi și vezi repede ajunși la situațiile și

²⁷ *Ibidem*, p. 1549.

²⁸ *Ibidem*, p. 1552.

²⁹ *Ibidem*, p. 1552.

³⁰ *Ibidem*, p. 1552.

³¹ *Ibidem*, p. 1552.

³² Constanța Hodoș, „Scriitorii români. Dintr-o cuvântare rostită la un festival al S.S.R.”, în *Țara noastră*, anul IV, nr. 21, 27 mai 1923, p. 679.

demnitățile râvnite. Dar, gândiți-vă la ceilalți. [...] Scriitorul adevărat trăiește din iubire pentru semenii lui, cu mintea frământată de ideea fericirii pentru ei. În altruismul său inconștient, nici nu se gândește că mulțimea aceea dragă, pe care o împodobește cu frumusețea imaginației lui bogate, va răspunde cu ignorare și dispreț la năzuința lui bună. Nu se gândește. Scriitorul nu-i utilitarist, și nu-i calculator. Nu se gândește că hârtia e scumpă, că editorii, tipograful, librarii vor să trăiască bine, speculând munca lui. El nu se gândește decât la frumusețea acestei munci. Cum ar putea să-i deie forma cea mai aleasă, cât se poate de perfectă, în care să-și toarne gândul, impresiile, ideile, sufletul lui. Din complexitatea aceasta, întreaga lui mândrie și fericire, viața lui toată, vine să-și adape apoi spiritul, lumea iubită, primitoare de bine și frumos. Iată pentru ce scriitorii aleși disprețuiesc «norocul» celorlalți și mor săraci, lăsând văduve și copii lipsiți de mijloace în urma lor»³³.

După Constanța Hodoș, „scriitorul care merită acest nume nu urmărește decât puțința de a trăi și munci frumos”, dar, pentru că *nevoile materiale* îi bat la ușă, acesta nu-și poate atinge scopul. Ceea ce urmărește el va putea fi realizat atunci când *negustorul speculant, industriașul bogat și plugarul harnic* vor pricepe motivul pentru care *și scriitorul trebuie să trăiască: arta e religia lumii întregi, iar cei care cred în Dumnezeu trebuie să creadă și în artă*³⁴.

Au fost și alți autori care au vorbit în textele lor despre viața grea a celor mai mulți dintre scriitorii români. În 1937, la rubrica de *însemnări* a unei reviste din Turda, era publicat un articol în care se vorbea despre *destinul scriitorului*. Așadar, după cum se arată în textul la care facem referire aici, scriitorul este cel care *crează epoca*, iar aceasta *nu poate trăi decât prin el*³⁵. În ciuda acestui fapt, scriitorul nu are pe nimeni care să se gândească dacă el are cu ce să-și întrețină familia. Scriitorul român e, se arată în articolul citat, fie *funcționar prost plătit*, fie *șomer*. Mai trebuie spus aici și că, după aceeași sursă, scriitorii *erau considerați inferiori gazetarilor*³⁶.

3. Dezertarea morală a scriitorului

În august 1921, în revista *Gândirea*, Cezar Petrescu publica articolul „Literatură și gazetărie”³⁷. Textul e consistent și se întinde pe trei pagini de revistă. Ideea de la care pornește autorul precizat deja e aceea că, în anii dintre cele două războaie mondiale, tinerii scriitori erau nevoiți să intre în presă, pentru a-și putea câștiga pâinea. Scriitorii tineri se băgau să scrie la una sau mai multe gazete, până când ajungeau să poată trăi doar din literatură. Scriitorul-gazetar era, așadar, „obligat să fabrice, anual, între opt sute și o mie de articole, din cele mai contradictorii domenii”³⁸. Pentru tânărul scriitor, ziarul era însă un *devorator de timp*, care *îi storcea mlădierea frazei zilnic, îl superficializa, îl deprindea cu nefericite compromisuri de sintaxă și cu o nerăbdare care nu-i mai îngăduia să adâncească o ciocnire psihologică. Seara, el se așeza zadarnic în fața hârtiei albe: „Condeiu șovăie, fraza se osifică, cuvântul e uscat și, în mijlocul paginii, apare inconștient un clișeu verbal ieftin, din acele ce se rânduiesc foarte la locul lor într-un colț de coloană de ziar, dar discordă monstruos ritmul adevăratei și trainice creații. Automatismul scrisului îi bagatelizează, într-un calapod comun și amorf, ceea ce cu un ceas înainte întrevăzuse viabil și plin de sevă. Mica tragedie se repetă în fiecare seară. Condeiu renunță. Manuscrisul început își reia locul în sertar”*³⁹. După Cezar Petrescu, mulți dintre tinerii scriitori români de la începutul epocii interbelice erau *robiți presei*. Unii dintre aceștia își aminteau de *prima vocație* doar atunci când un *editor* aflat

³³ *Ibidem*, pp. 679-680.

³⁴ *Ibidem*, pp. 680-681.

³⁵ B. Jordan, („Destinul scriitorilor”), în *Pagini literare*, anul IV, nr. 12, decembrie 1937, p. 543.

³⁶ *Ibidem*, p. 544.

³⁷ Cezar Petrescu, „Literatură și gazetărie”, în *Gândirea*, anul I, nr. 8, 15 august 1921, pp. 141-143.

³⁸ *Ibidem*, p. 141.

³⁹ *Ibidem*, p. 141.

în goană după manuscris făcea apel și la vremelnica și capricioasa lor colaborare. O vreme, intrarea scriitorului în gazetărie a apărut ca un fapt îmbucurător, pentru că în România, o țară eminentă agricolă, literatura era redusă la proporțiile unui lux superfluu. Scriitorul găsisse în gazetărie o îndeletnicire care se înrudea cu a lui și, astfel, își putea plăti pâinea, fără să fie nevoit să învețe contabilitatea dublă.

Din toată această situație, ziarul e cel care a avut doar de câștigat. Literatura, însă, s-a aflat în pagubă. Modul în care era conceput ziarul interbelic nu îngăduia libera inițiativă a scriitorului-gazetar: „Foileton nu există decât pentru romanele de senzație, coloanele rezervate pentru problemele de cultură sunt sacrificate reclamelor, materialul de consistență al tuturor foilor, cu una ori două excepții, e format de polemici și hârțuieli politice de cea mai zgomotoasă și demoralizantă zădărnicie”⁴⁰. După Cezar Petrescu, în anii dintre cele două războaie mondiale, gazetele erau departe de scopul lor inițial, fiind parte din armătura trusturilor financiare sau a adversarilor acestora, și funcționau după o strategie care, deși nu le era comunicată, era obligatorie pentru combatanți. Așadar, în lumea presei interbelice, cel mai apreciat gazetar era cel care deținea aptitudini de mercenar, care folosea *epitetul dur, cuvântul violent, injuria și insinuarea ticăloasă*. Fiind educat cu astfel de hrană sufletească, cititorul se rupea, încetul cu încetul, de puținele gazete care se arătau interesate, fie și într-un mod timid, de cultură:

„Astfel, gazetăria se limitează la o profesiune unde selecția și clasificarea se face după criterii în care cele din urmă virtuți considerate rămân neîndoios sintaxa și talentul. Și atunci, scriitorul sustras literaturii, pentru a ocupa loc la masa redacției, între foarfece și borcanul cu gumă, e nevoit, sub amenințarea deprecierii ca inapt, să-și asimileze pliurile profesionale. Mărginit la un strict orizont de investigații, nu-și va putea utiliza efectiv niciuna din calitățile care ar fi dat gazetei tinctura altor preocupări. Bagajul său literar rămâne afară, la ușa redacției, sarcină incomodă și inutilă”⁴¹.

Patronul care investea bani mulți în comerțul scrisului avea de urmărit, arată același autor, alte ținte decât educația cetățenească. Cei care investeau în presă zeci de milioane de lei nu se opreau la probleme mărunte, precum *unificarea sufletească* a românilor: „Contribuția tiparului în criza de astăzi e învrăjbită, bagatelizare, fariseism și tocmeală politică. Scriitorii naufragați într-o redacție sau alta au devenit complicii acestor orori. Complici cu atât mai primejdioși, cu cât talentul, popularitatea și autoritatea semnăturii dau greutate slovei vândute pentru blidul de linte”⁴². Cezar Petrescu spune însă că *dezertarea morală* a scriitorului, care e *împlinită fără voie și impusă de vitrega necesitate*, e cu deosebire dureroasă pentru acesta. Pentru că nu poate *imprima ziarului nimic din caracterul preocupărilor sale firești*, scriitorul se supune *biologiceii adaptări* și, astfel, își *deformează optica după unghiul profesional*. În presă, scriitorul devenit gazetar rămâne o *individualitate hibridă*. Chiar și după o carieră de 20 de ani, scriitorul-gazetar este pentru redacția lui un *personaj incomod, un intrus, un lux sau un tolerat și nicidecum un element indispensabil*. Scriitorul-gazetar e *condamnat să se înstrăineze de literatură*. După același Cezar Petrescu, *literatura este ucisă de gazetărie, în măsura în care arta e bagatelizată de industrie*⁴³.

4. Politicianismul literar

În 1925, într-un articol din *Universul literar*, N. Iorga vorbea despre *politicianismul literar*. Acest tip de *politicianism* reprezenta, de fapt, obiceiul bărbaților politici din fruntea țării de a acorda sprijin financiar doar acelor scriitorii care, la rândul lor, ajutau partidul aflat la guvernare. Literatura era, în acest fel, *pângărită*. Această situație nu era însă, după cum arăta N. Iorga, ceva neobișnuit în acea epocă. Lucrurile nu au stat tot timpul în acest fel. *Până*

⁴⁰ *Ibidem*, p. 142.

⁴¹ *Ibidem*, p. 142.

⁴² *Ibidem*, p. 143.

⁴³ *Ibidem*, p. 143.

pe la 1900 și ceva, spune N. Iorga, *între politica de partid și literatură nu au existat legături de niciun fel. Acele vremuri au fost diferite, pentru că politica românească, adevărata politică, venea din cultură, iar una din cele mai înalte expresii ale culturii era literatura*⁴⁴.

În 1926, cu prilejul ocupării de către Octavian Goga a unei funcții importante în Guvernul României, Tudor Arghezi publica articolul „Scriitorul la conducerea statului”⁴⁵. În textul său, Arghezi vorbește despre două etape ale politicii românești. Așadar, scriitorului nu-i era permis în prima etapă să acceadă la conducerea țării, dar în cea de-a doua el a putut să arate cât de superior îi este vechiului bărbat de stat. În România, spune Arghezi, „scriitorul a fost ținut în anticamera câte unui ministru limbut, zăpăcit, mincinos și tragic”. Această situație a început în „primele zile ale Regatului și s-a accentuat proporțional cu împuternicirea partidelor politice”⁴⁶. Prezența lui O. Goga în guvernul condus de Alexandru Averescu reprezenta semnalul unei schimbări de curent în politica românească:

„Românii vor avea răgazul să vadă că scriitorii sunt cel puțin tot atât de vigilenți și buni gospodari ca și economiștii improvizați, minus ifosul și fandonada. Scriitorii vor aduce la conducerea Statului râvna lor zămislitoare, preocuparea de dreptate aplicată și liniile caste, fără sinuozități bizantine, ale construcțiilor curate, înălțate în sus și nu scobite dedesubt, cu labirinturi de beciuri, menite să ascundă rușinile ce nu îndrăznesc să se ivească la balcoane. Apoi, la curăția gândului, la o bărbăție intactă și la vârtoșurile neveștede și ospitaliere ale noilor veniți, se adaugă o superioritate de care timpul ține o socoteală înverșunată, tinerețea morală, dar și tinerețea fizică totodată. Oricât vor mai apăsa în loc bătrânii anteriori toartele zării, ca să nu se deschidă, și oricât vor mai sugruma în mlaștina orizontului pruncul soarelui, ca să-l înece și să nu se mai ridice, mâinile lor slăbesc, tremură și sunt aproape reci. Autoritatea lor închipuită a rămas un schelet de himeră. Inima și-a înmuiat resortul, limba e amară, vanitatea și trufia târzie nu echivalează cu dinamica speranței. O întreagă epocă politică se găsește pe punctul să fie furată de vârtejul finalității, înfășurată în steagurile negre, clătinate la porți și înlăturată respectuos la sunetul suspinat din trâmbiți al marșului funebru...”⁴⁷

Au existat și voci care au dezaprobat intrarea unor scriitori în guvernul la care face referire Tudor Arghezi în articolul său, nu vom aborda însă acum această chestiune. În acest sens, pot fi consultate alte lucrări⁴⁸. Ne vom îndrepta atenția asupra unui articol apărut în *Scânteia*, iar motivul e acela că, în timpul regimului comunist, instituțiile statului român au acordat o atenție deosebită muncii scriitorului. Așadar, într-un articol publicat în 1976 și semnat Violeta Zamfirescu, este adusă în atenția cititorului importanța *angajării sociale a scriitorului*. În textul citat se arată că, la români, scriitorul „a fost dintotdeauna o prezență vie în viața țării”, el „a făcut parte din trecutul ei, participă la împlinirea prezentului și gândește viitorul”⁴⁹. Dacă e „adevărat că scriitorul face istorie”, la fel „de adevărat este și faptul că el nu se poate realiza în afara vieții, a frământărilor sociale, politice și istorice”⁵⁰. *Angajarea scriitorului ține, în special, de acțiunea scrisului său asupra cititorului*. În același text se mai arată și că „prezența concretă a poetului în activități de partid, de stat, în organizații de masă și obștești este o necesitate atât pentru societate, cât și pentru talent”⁵¹. Participarea la aceste activități „lărgeste sfera cunoașterii, descoperă talentului noi orizonturi, îi adâncește

⁴⁴ N. Iorga, „Politicianismul literar”, în *Universul literar*, XLI, nr. 34, 23 august 1925, p. 2.

⁴⁵ T. Arghezi, „Scriitorul la conducerea statului”, în *Țara noastră*, anul VII, nr. 21-22, 30 mai 1926, pp. 593-596.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 595.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 596.

⁴⁸ Fănel Teodorașcu, *Pamfil Șeicaru*, București, Editura Ars Docendi, 2014; Fănel Teodorașcu, *Arta gazetărească. Trei ipostaze*, Editura Zigotto, 2014.

⁴⁹ Violeta Zamfirescu, „Angajarea socială a scriitorului”, în *Scânteia*, anul XLV, nr. 10433, prima ediție, 7 martie 1976, p. 1.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 1.

⁵¹ *Ibidem*, p. 1.

întrebările, îi dă răspunsuri clare, îi activează spiritul”⁵². În articolul citat se arată și că *talentul, care nu are drept la somn, impune străduirea spre atingerea culmilor artistice.*

5. Cuvinte de final

Am văzut pe parcursul cercetării noastre că *scriitor* este acea persoană care practică *arta scrisului*, iar *arta scrisului* este *arta* de a manifesta gândirea și de a înșira ideile prin litere. Prin *arta scrisului* sunt răspândite ideile, curente, dar se și conservă tezaurul gândirii și al sentimentelor omenești. Din acest motiv, unii autori au spus că *arta scrisului* este un *dar* făcut de *natură* oamenilor. Nu poate deveni oricine scriitor, ci numai acea persoană care, pe lângă faptul că poate să cugete mult și bine, știe și cum să exprime în fraze frumoase ceea ce simte și gândește. În plus, cel care este cu adevărat *scriitor* spune doar adevărul și se află doar în slujba binelui și a frumosului. Oamenii de acest fel sunt însă rari. Deși rolul pe care scriitorul îl deține în cadrul comunității sale este unul foarte important, munca sa nu este sprijinită mereu de cei care conduc comunitatea respectivă. Această situație reprezintă, de fapt, pricina apariției aceluia *politicianism literar* despre care vorbea N. Iorga. Pentru că se simțea superior intelectual bărbatului de stat din anii interbelici, scriitorul a decis să intre în politică și, prin urmare, a luptat pentru dreptul său de a se afla la conducerea țării. După instalarea regimului comunist însă, situația scriitorului român a cunoscut schimbări. Dacă până atunci trebuia să lupte pentru a-și câștiga dreptul de a face politică, scriitorului i se cerea acum să se implice în activitățile Partidului Comunist Român, pentru că doar în acest fel talentul său putea crește în valoare. Angajarea socială a scriitorului ținea, în special, de acțiunea scrisului său asupra cititorului. *Scriitorul ideal* este însă, după cum se arată într-un reportaj din *Universul literar*, ce a fost publicat în 1944, acea *prezență magică* ce e capabilă să *armonizeze energiile conducătoare cu forțele constructive*⁵³.

BIBLIOGRAPHY

Arghezi, T., „Scriitorul la conducerea statului”, în *Țara noastră*, anul VII, nr. 21-22, 30 mai 1926;

Goga, Octavian, „Rostul scriitorilor. Din conferința rostită la Teatrul Național din Cluj”, în *Țara noastră*, anul V, nr. 49, 7 decembrie 1924;

Hodoș, Constanța, „Scriitorii români. Dintr-o cuvântare rostită la un festival al S.S.R.”, în *Țara noastră*, anul IV, nr. 21, 27 mai 1923;

Iorga, N., „Politicianismul literar”, în *Universul literar*, XLI, nr. 34, 23 august 1925;

Jordan, B., („Destinul scriitorilor”), în *Pagini literare*, anul IV, nr. 12, decembrie 1937;

Niculescu-Varone, G., „Naționalitatea artistului-creator”, în *Universul literar*, anul XL, nr. 43, 26 octombrie 1924;

Niculescu-Varone, G., „Scriitorul”, în *Universul literar*, anul XL, nr. 50, 14 decembrie 1924;

Niculescu-Varone, G.T., „Arta scrisului”, în *Universul literar*, anul XL, nr. 46, 16 noiembrie 1924;

Petrescu, Cezar, „Literatură și gazetărie”, în *Gândirea*, anul I, nr. 8, 15 august 1921;

Valerian, I., „Prezența magică a scriitorului”, în *Universul literar*, anul LIII, nr. 18, 30 iunie 1944;

Valerian, I., „Scrisul, o meserie ușoară”, în *Universul literar*, anul LIII, nr. 30, 30 octombrie 1944;

⁵² *Ibidem*, p. 1.

⁵³ I. Valerian, „Prezența magică a scriitorului”, în *Universul literar*, anul LIII, nr. 18, 30 iunie 1944, pp. 1, 4.

Zamfirescu, Violeta, „Angajarea socială a scriitorului”, în *Scânteia*, anul XLV, nr. 10433, prima ediție, 7 martie 1976.